

Finanční arbitr

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město, tel. +420 257 042 094,
ID datové schránky: qr9ab9x, e-mail: arbitr@finarbitr.cz, <https://finarbitr.cz>

Navrhovatel

Zástupce

Mgr. Tomáš Krejčí
advokát
IČO 736 12 391
Špitálka 539/23e
602 00 Brno 2

Instituce

FlexiFin s.r.o.
IČO 243 05 511
Čechyňská 419/14a
602 00 Brno

Č. j. FA/SR/SU/133/2024 – 22

Praha 19. 11. 2024

N á l e z

Finanční arbitr příslušný k rozhodování sporů podle § 1 odst. 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 6. 1. 2024 podle § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi na návrh Navrhovatele proti Instituci, vedeném podle tohoto zákona a zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), o určení neplatnosti smlouvy o revolvingovém spotřebitelském úvěru č. ■ ze dne 21. 10. 2023, a vydání bezdůvodného obohacení z ní ve výši 1.631 Kč, včetně zákonného úroku z prodlení, takto:

- I. Instituce, FlexiFin s.r.o., IČO 243 05 511, se sídlem Čechyňská 419/14a, 602 00 Brno, je povinna navrhovateli, ■, nar. ■, bytem ■, zaplatit částku ve výši 2.946,05 Kč (slovy: dva tisíce devět set čtyřicet šest korun českých a pět haléřů), spolu s úrokem z prodlení ve výši 15 % p. a. z částky 1.631 Kč od 30. 12. 2023 do zaplacení, a to do 3 dnů od právní moci nálezu.
- II. Návrh navrhovatele, ■, se ve zbývající části podle § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi zamítá.
- III. Instituce, FlexiFin s.r.o., je povinna uhradit podle § 17a zákona o finančním arbitrovi sankci ve výši 15.000 Kč (slovy: patnáct tisíc korun českých), a to do patnácti dnů ode dne nabytí právní moci tohoto nálezu na účet Kanceláře finančního arbitra vedený u České národní banky, č. 19-3520001/0710, var. symbol 1332024, konst. symbol 558.

Odůvodnění:

1. Předmět řízení před finančním arbitrem a zkoumání podmínek řízení

Navrhovatel se v řízení před finančním arbitrem domáhá určení neplatnosti smlouvy o spotřebitelském úvěru, kterou s Institucí uzavřeli, protože Instituce před jejím uzavřením neposoudila úvěruschopnost Navrhovatele a vydání bezdůvodného obohacení Instituce z ní, včetně zákonného úroku z prodlení.

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů zjistil, že Navrhovatel a Instituce uzavřeli dne 21. 10. 2023 smlouvu o revolvingovém spotřebitelském úvěru č. ■, na základě které se Instituce zavázala poskytnout Navrhovateli úvěr až do výše 80.000 Kč a Navrhovatel se zavázal poskytnutý úvěr Instituci vrátit včetně příslušenství (dále jen „Smlouva o úvěru“).

Finanční arbitr považuje Navrhovatele za spotřebitele podle § 1 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, protože nezjistil, že by Navrhovatel v právním vztahu s Institucí, který je předmětem tohoto řízení, nevystupoval jako fyzická osoba, která nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti, jak definují spotřebitele hmotněprávní předpisy. Navrhovatel je proto účastníkem řízení před finančním arbitrem ve smyslu § 1 odst. 1 a § 3 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi.

Podle veřejně dostupných údajů v Seznamech regulovaných a registrovaných subjektů finančního trhu vedených Českou národní bankou je Instituce ode dne 16. 5. 2018 oprávněna k činnosti nebankovního poskytovatele spotřebitelského úvěru ve smyslu § 9 zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění účinném ke dni uzavření Smlouvy o úvěru (dále jen „zákon o spotřebitelském úvěru 2016“).

Finanční arbitr tedy nezjistil, že by Instituce nebyla oprávněna k poskytnutí spotřebitelského úvěru ze Smlouvy o úvěru, ani že by Instituce nebyla institucí ve smyslu § 3 odst. 1 písm. c) zákona o finančním arbitrovi.

Smlouva o úvěru je smlouvou o úvěru ve smyslu § 2395 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném ke dni uzavření Smlouvy o úvěru (dále jen „občanský zákoník“), a současně je smlouvou o spotřebitelském úvěru ve smyslu zákona o spotřebitelském úvěru 2016, protože ji uzavřel spotřebitel a podnikatel a jejím předmětem je úvěr, který není vyloučený z režimu zákona o spotřebitelském úvěru 2016 ve smyslu § 4 tohoto zákona.

Finanční arbitr je tedy příslušný k rozhodování sporu mezi Navrhovatelem a Institucí ze Smlouvy o úvěru, protože se jedná o spor mezi spotřebitelem a poskytovatelem při poskytování úvěru ve smyslu § 1 odst. 1 písm. c) zákona o finančním arbitrovi, když k rozhodování tohoto sporu je podle § 7 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), dána pravomoc českého soudu.

2. Podklady předložené Navrhovatelem

3. Tvzení Navrhovatele

Navrhovatel tvrdí, že s Institucí uzavřel Smlouvu o úvěru a současně namítá, že Smlouva o úvěru je neplatná, a to z důvodu porušení povinnosti Instituce při posuzování úvěruschopnosti Navrhovatele jako spotřebitele.

Navrhovatel argumentuje úpravou § 86 zákona o spotřebitelském úvěru 2016, ze kterého vyplývá povinnost Instituce posoudit úvěruschopnost Navrhovatele na základě nezbytných, spolehlivých, dostatečných a přiměřených informací získaných od spotřebitele, a pokud je to nezbytné, z databáze umožňující posouzení úvěruschopnosti spotřebitele nebo i z jiných zdrojů. Navrhovatel současně odkazuje mj. na závěry Nejvyššího správního soudu v rozhodnutí ze dne 1. 4. 2015, sp. zn. 1 As 30/2015 (dále jen „Rozhodnutí NSS 2015“), že s ohledem na konkrétní okolnosti případu může být posouzení úvěruschopnosti spotřebitele učiněno pouze na základě prohlášení spotřebitele, pokud budou taková prohlášení podepřena relevantními doklady.

Navrhovatel tvrdí, že v souvislosti se Smlouvou o úvěru uhradil Instituci celkem částku 6.631 Kč, a požaduje proto vydání bezdůvodného obohacení ve výši 1.631 Kč včetně zákonného úroku z prodlení.

4. Podklady předložené Institucí

5. Tvrzení Instituce

Instituce potvrzuje, že s Navrhovatelem uzavřela Smlouvu o úvěru.

Instituce tvrdí, že „při posuzování úvěruschopnosti postupuje způsobem, který eliminuje míru rizika neschopnosti splácet, čímž chrání nejen sebe např. před zatajováním podstatných informací od samotných klientů, ale i samotné klienty. Postup, který dodržuje při posuzování úvěruschopnosti, byl navíc schválen Českou národní bankou.“

K posouzení úvěruschopnosti Instituce tvrdí, že došlo k individuálnímu posouzení schopnosti splácet sjednaný úvěr s tím, že při posuzování úvěruschopnosti Navrhovatele vycházela z informací, které jí Navrhovatel sám poskytl, např. informace o počtech členů v domácnosti, měsíčních příjmech a výdajích apod.

Instituce současně tvrdí, že nespolehala pouze na tvrzení Navrhovatele, který mohl podávat záměrně zkreslené informace např. o výši svých příjmů, ale pomocí jednoduchého matematického modelu výdajovou stránku Navrhovatele ověřila a počítala pouze s měsíčním příjmem, který si ověřila, a nikoliv s příjmem, který Navrhovatel uvedl v žádosti.

Instituce tvrdí, že před uzavřením Smlouvy o úvěru poskytl Navrhovatel Instituci výpis ze svého běžného účtu.

Instituce tvrdí, že výpisem z účtu ověřila výši Navrhovatelem tvrzeného příjmu a provedla výpočet disponibilního příjmu Navrhovatele, jako rozdílu mezi nižší částkou z čistého měsíčního příjmu uvedeného Navrhovatelem v žádosti nebo ověřeného Institucí, a vyšší částkou z uvedených výdajů Navrhovatelem v žádosti nebo vypočítaných výdajů.

Instituce za vypočítané výdaje považuje částku životního minima pro jednotlivce + deklarované výdaje / 2.

Instituce dále tvrdí, že před poskytnutím úvěru nahlédla do Nebankovního registru klientských informací (dále jen „NRKI“), a došla k závěru, že je možné Navrhovateli úvěr poskytnout.

Instituce tvrdí, na základě informací od Navrhovatele, informací z výpisu z účtu i z lustrací provedených ve veřejně dostupných rejstřících a databázích a v registru NRKI ověřila úvěruschopnost Navrhovatele, a že na základě celkového obrazu o finanční situaci Navrhovatele pak dospěla k závěru, že Navrhovatel je úvěruschopný a je možné mu poskytnout úvěr, protože zde nebyly důvodné pochybnosti o tom, že by Navrhovatel neměl být schopný úvěr splatit.

Instituce tvrdí, že výdaje Navrhovatele, označené ve výpise o posouzení úvěruschopnosti jako „Výše pravidelných měsíčních výdajů na půjčky:“, „Výše pravidelných měsíčních výdajů na bydlení“, „Další nezbytné výdaje“ a „Ostatní zbytné výdaje“ ověřovala tak, že „tyto informace byly získány od Navrhovatele, přičemž byly automatizovaným způsobem porovnány s průměrem a vyhodnoceny jako odpovídající.“

6. Jednání o smíru

Finanční arbitr v souladu s § 1 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi vyzval účastníky řízení ke smírnému vyřešení sporu.

Navrhovatel požadoval, aby mu Instituce uhradila 80 % přeplatku nad jistinu úvěru ze Smlouvy o úvěru a Instituce se vyjádřila, že smírné řešení sporu odmítá.

Smírného řešení se tedy před vydáním tohoto nálezu finančnímu arbitrovi nepodařilo dosáhnout.

7. Právní posouzení

Finanční arbitr podle § 12 odst. 1 a 3 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem o finančním arbitrovi a zvláštními právními předpisy. Finanční arbitr při svém rozhodování vychází ze skutkového stavu věci a volně hodnotí shromážděné podklady.

Finanční arbitr při rozhodování aplikuje rozhodné psané právo, posuzuje všechny shromážděné podklady samostatně i ve vzájemné souvislosti s přihlédnutím k předmětu projednávaného sporu. Finanční arbitr se tam, kde je to možné, opírá a odvolává na relevantní ustálenou judikaturu obecných soudů nebo Ústavního soudu. Finanční arbitr tak činí proto, aby jeho rozhodnutí bylo věcně a právně správné a přesvědčivé pro obě strany sporu, a zároveň i pro soud, který bude případně na základě žaloby kterékoli strany sporu rozhodnutí finančního arbitra přezkoumávat, aby rozhodnutí finančního arbitra jako správné potvrdil a žalobu proti němu zamítl.

Předmětem sporu mezi Navrhovatelem a Institucí je posouzení nároku Navrhovatele na určení neplatnosti Smlouvy o úvěru, protože Instituce řádně neposoudila jeho schopnost splácet závazky z této smlouvy a posouzení nároku Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení Instituce ze Smlouvy o úvěru ve výši veškerých plateb, které Navrhovatel uhradil nad jistinu úvěru ze Smlouvy o úvěru, včetně zákonného úroku z prodlení.

7.1. *Skutková zjištění*

Ze shromážděných podkladů má finanční arbitr za doložené, že

- a) dne 21. 10. 2023 Navrhovatel a Instituce uzavřeli Smlouvu o úvěru, na základě které se Instituce zavázala poskytnout Navrhovateli úvěr až do výše 80.000 Kč a Navrhovatel se zavázal poskytnutý úvěr Instituci vrátit včetně příslušenství;
- b) Navrhovatel ze Smlouvy o úvěru čerpal částku 5.000 Kč a Instituci na dluh ze Smlouvy o úvěru uhradil splátku úvěru ve výši 6.630,88 Kč dne 20. 11. 2023 a ve výši 1.315,17 Kč dne 7. 2. 2024.

7.2. *Rozhodná právní úprava*

Práva a povinnosti ze Smlouvy o úvěru se řídí zákonem o spotřebitelském úvěru 2016; tím není dotčeno subsidiární použití občanského zákoníku jako obecného soukromoprávního předpisu v otázkách, které zákon o spotřebitelském úvěru 2016 neupravuje.

7.3. *Návrh na určení vs. návrh na plnění*

Podle § 24 zákona o finančním arbitrovi se v řízení před finančním arbitrem postupuje podle zákona o finančním arbitrovi a podle správního řádu, nestanoví-li zákon o finančním arbitrovi jinak. Zákon o finančním arbitrovi pravidla pro rozhodování o návrzích na určení nebo na plnění neupravuje, proto se použije úprava správního řádu, kde podle § 142 odst. 1 správního řádu platí, že *„[s]právní orgán v mezích své věcné a místní příslušnosti rozhodne na žádost každého, kdo prokáže, že je to nezbytné pro uplatnění jeho práv, zda určitý právní vztah vznikl a kdy se tak stalo, zda trvá, nebo zda zanikl a kdy se tak stalo“*. Podle § 142 odst. 2 správního řádu finanční arbitr nepostupuje podle § 142 odst. 1 správního řádu tehdy, jestliže *„[m]ůže otázku jeho vzniku, trvání nebo zániku řešit v rámci jiného správního řízení“*.

Protože je rozhodnutí finančního arbitra přezkoumatelné soudem, nikoli v režimu přezkumu správního rozhodnutí podle zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, ale v režimu zvláštního přezkumu podle části páté občanského soudního řádu, posuzuje finanční arbitr „nezbytnost“ určovacího návrhu analogicky „naléhavému právnímu zájmu“ k určovací žalobě ve smyslu § 80 občanského soudního řádu, který stanoví „[u]rčení, zda tu právní poměr nebo právo je či není, se lze žalobou domáhat jen tehdy, je-li na tom naléhavý právní zájem“.

Finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 28. 2. 2011, sp. zn. 23 Cdo 5054/2008, že „[n]aléhavý právní zájem na určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, je dán zejména tehdy, kdy by bez tohoto určení bylo ohroženo právo žalobce nebo kde by se bez tohoto určení jeho právní postavení stalo nejistým. Jestliže však k porušení práva již došlo, a je tedy možno žalovat na splnění povinnosti, která z porušení práva vyplývá, nemá preventivní ochrana poskytovaná jinak podle ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř. žádného smyslu. Proto žaloba domáhající se určení podle tohoto ustanovení nemůže být zpravidla opodstatněna tam, kde lze žalovat na splnění povinnosti podle ustanovení § 80 písm. b) o. s. ř. Vyslovený předpoklad však nelze chápat obecně. Prokáže-li žalobce, že má právní zájem na tom, aby bylo určeno určité právo nebo právní poměr, přestože by mohl žalovat přímo na splnění povinnosti, nelze mu určovací žalobu odepřít. Za nedovolenou - při možnosti žaloby na plnění - lze považovat určovací žalobu jen tam, kde by nesloužila potřebám praktického života, nýbrž by vedla jen ke zbytečnému rozmnožování sporů. Jestliže se určením, že tu právní vztah nebo právo je či není, vytvoří pevný právní základ pro právní vztahy účastníků sporu (a předejde se tak žalobě o plnění), nebo jestliže žaloba na plnění neřeší a ani nemůže řešit celý obsah a dosah sporného právního vztahu nebo práva, je určovací žaloba přípustná i přesto, že je možná také žaloba na splnění povinnosti podle ustanovení § 80 písm. b) o. s. ř.“

Dále pak v rozhodnutí ze dne 17. 4. 2014, sp. zn. 33 Cdo 1734/2013 (dále jen „Rozhodnutí NS 2014“), Nejvyšší soud dovodil, že „[ž]aloba na určení je preventivního charakteru a má místo jednak tam, kde její pomocí lze eliminovat stav ohrožení práva či nejistoty v právním vztahu a k odpovídající nápravě nelze dospět jinak, jednak v případech, v nichž určovací žaloba účinněji než jiné právní prostředky vystihuje obsah a povahu příslušného právního vztahu a jejím prostřednictvím lze dosáhnout úpravy tvořící určitý právní rámec, který je zárukou odvrácení budoucích sporů účastníků. Tyto funkce určovací žaloby korespondují právě s podmínkou naléhavého právního zájmu; nelze-li v konkrétním případě očekávat, že je určovací žaloba bude plnit, nebude ani naléhavý právní zájem na takovém určení. Přitom příslušné závěry se vážou nejen k žalobě na určení jako takové, ale také k tomu, jakého konkrétního určení se žalobce domáhá (v souzené věci se žalobce nedomáhal určení neexistence závazkového právního vztahu /práva/, ale určení neplatnosti smlouvy). Určovací žaloby slouží potřebám praktického života a nemohou vést ke zbytečnému rozmnožování sporů. Naléhavý právní zájem na požadovaném určení je proto současně dán jen tehdy, jestliže je (objektivně vzato) způsobilé odstranit stav právní nejistoty žalobce nebo ohrožení jeho práva. Pomocí určovací žaloby nelze řešit otázky, které mají význam jen pro jiné – dosud nezahájené nebo již probíhající – řízení (v němž je lze řešit jako předběžné otázky) nebo které mají být podle zákona řešeny v jiném řízení“.

Finanční arbitr z předložených podkladů zjistil, že Navrhovatel již splatil jistinu ze Smlouvy o úvěru a samotný návrh na plnění řeší celý obsah a dosah sporných vztahů, tj. vydání bezdůvodného obohacení Instituce ze Smlouvy o úvěru za období trvání závazku z této smlouvy, nemá finanční arbitr za to, že by pro uplatnění práv Navrhovatele ze Smlouvy o úvěru bylo nezbytné, aby finanční arbitr určil ve výroku nálezu, že tato smlouva je neplatná. Otázka neplatnosti Smlouvy o úvěru je totiž předběžnou otázkou k posouzení nároku Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení Instituce, přičemž odpověď na tuto otázku by se z odůvodnění rozhodnutí finančního arbitra jasně a jednoznačně podávala v případě, že by finanční arbitr zjistil, že Instituce před uzavřením této smlouvy neposoudila schopnost Navrhovatele splácet spotřebitelský úvěr poskytnutý na základě této smlouvy.

7.4. Posouzení úvěruschopnosti obecně

Podle § 75 zákona o spotřebitelském úvěru 2016 platí, že poskytovatel úvěru je „[p]ovinen provozovat svou činnost s odbornou péčí“, což se vztahuje nejen na posuzování úvěruschopnosti konkrétního spotřebitele, ale též na věrohodné prokázání toho, že tak učinil.

Obsah povinnosti jednat s odbornou péčí zákon o spotřebitelském úvěru 2016 neobsahuje, neboť se jedná o tzv. neurčitý právní pojem, který se má vykládat v kontextu obecné právní úpravy i konkrétních skutkových okolností.

Odbornou péčí vymezoval v době před uzavřením Smlouvy o úvěru (pro účely těchto zákonů) např. § 2 odst. 1 písm. p) zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů, který stanoví, že odbornou péčí se rozumí „[ú]roveň zvláštních dovedností a péče, kterou lze od podnikatele ve vztahu ke spotřebiteli rozumně očekávat a která odpovídá poctivým obchodním praktikám nebo obecným zásadám dobré víry v oblasti jeho činnosti“. Obdobně tento pojem definuje např. § 32 odst. 6 zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů, který stanoví, že „[i]nvestiční zprostředkovatel poskytuje investiční služby s odbornou péčí. Poskytování investičních služeb investičním zprostředkovatelem s odbornou péčí zejména znamená, že investiční zprostředkovatel jedná kvalifikovaně, čestně a spravedlivě a v nejlepším zájmu zákazníků“. Stejně tak i podle § 76 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru 2016 „[p]oskytovatel a zprostředkovatel jedná čestně, transparentně a zohledňuje práva a zájmy spotřebitele“.

Odbornou péčí se tak v kontextu zákona o spotřebitelském úvěru 2016 rozumí korektiv jednání věřitele, které v tomto případě posoudí finanční arbitř, a zakládá se jak na objektivním hledisku, tj. na odborných znalostech a schopnostech, tak na hledisku subjektivním, spočívajícím v pečlivosti konkrétního věřitele.

Podle § 78 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru 2016 platí, že „[p]oskytovatel a zprostředkovatel při poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru pořizují dokumenty nebo jiné záznamy v rozsahu, který je nezbytný pro hodnověrné osvědčení řádného plnění jejich povinností stanovených tímto zákonem“, přičemž podle odst. 2 písm. b) stejného ustanovení „[p]oskytovatel při plnění povinnosti podle odstavce 1 uchovává zejména dokumenty nebo jiné záznamy týkající se posuzování úvěruschopnosti spotřebitele, včetně údajů o spotřebiteli, které poskytl do databáze podle § 88 odst. 1“. Podle důvodové zprávy k zákonu o spotřebitelském úvěru 2016 „[p]ovinnost uchovávat dokumenty a záznamy (v písemné nebo elektronické podobě, podobu zákon neurčuje) je důležitá jak pro výkon dohledu nad poskytovateli, tak pro případné spory se spotřebiteli“.

S ohledem na výše uvedené by proto měl být poskytovatel spotřebitelského úvěru schopen prokázat mj. i naplnění požadavku § 86 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru 2016, podle něhož platí, že „[p]oskytovatel před uzavřením smlouvy o spotřebitelském úvěru nebo změnou závazku z takové smlouvy spočívající ve významném navýšení celkové výše spotřebitelského úvěru posoudí úvěruschopnost spotřebitele na základě nezbytných, spolehlivých, dostatečných a přiměřených informací získaných od spotřebitele, a pokud je to nezbytné, z databáze umožňující posouzení úvěruschopnosti spotřebitele nebo i z jiných zdrojů. Poskytovatel poskytne spotřebitelský úvěr jen tehdy, pokud z výsledku posouzení úvěruschopnosti spotřebitele vyplývá, že nejsou důvodné pochybnosti o schopnosti spotřebitele spotřebitelský úvěr splácet“, když podle odst. 2 téhož ustanovení „[p]oskytovatel při posouzení úvěruschopnosti spotřebitele posuzuje zejména schopnost spotřebitele splácet sjednané pravidelné splátky spotřebitelského úvěru, a to na základě porovnání příjmů a výdajů spotřebitele a způsobu plnění dosavadních dluhů“.

I předkladatel zákona o spotřebitelském úvěru 2016 v důvodové zprávě navrhovanou úpravu odůvodnil, že poskytovatel je „[p]ovinen posoudit úvěruschopnost spotřebitele s odbornou péčí. Posouzení úvěruschopnosti přitom směřuje ke schopnosti spotřebitele pravidelně sjednaný spotřebitelský úvěr splácet, a to s důrazem na příjmy a výdaje spotřebitele. Věřitel je při posouzení úvěruschopnosti povinen vzít v potaz jak stávající situaci klienta, zejména

jeho příjmy i výdaje, tak i skutečnosti, které lze na základě informací dostupných v době před uzavřením smlouvy s vysokou mírou pravděpodobnosti očekávat (např. předpokládaný příjem z projednávaného dědického řízení, prodeje nemovitosti, auta, pojistného plnění atp.). Důraz při posouzení úvěruschopnosti je přitom kladen na poměr mezi příjmy a výdaji spotřebitele a na posouzení toho, zda spotřebiteli zbude po vynaložení běžných výdajů měsíčně taková částka, jaká je potřeba pro splácení úvěru“.

Ustanovení § 86 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru 2016 nelze tak vykládat jinak, než že se vztahuje na všechny spotřebitelské úvěry, které svým právním režimem spadají pod tento zákon, s výjimkami stanovenými v § 5 a § 6 tohoto zákona.

Ohledně samotného posouzení úvěruschopnosti je pak nutno vycházet z premisy, že posoudit úvěruschopnost je nutné nejen před uzavřením samotné smlouvy o spotřebitelském úvěru, ale současně při každém významném navýšení celkové výše tohoto úvěru.

Při získávání relevantních informací za účelem posouzení úvěruschopnosti spotřebitele by měl věřitel vycházet jak z informací poskytnutých spotřebitelem (tj. nikoli jeho tvrzení, protože pouhá tvrzení spotřebitele nelze jednoznačně považovat za dostatečné a spolehlivé informace, aniž by byly jakkoli doloženy), tak z informací, které získá z jiných dostupných zdrojů, to vše při respektování principu přiměřenosti a nejvýše v rozsahu nezbytně nutném pro splnění této své povinnosti, tedy i při maximálním respektování spotřebitelových práv na ochranu jeho osobních údajů. Zároveň však musí věřitel získat takové informace o příjmech a výdajích spotřebitele, aby souhrn těchto informací nevzbuzoval pochybnosti o tom, že bude spotřebitel schopen při běžném chodu věcí bez obtíží splácet spotřebitelský úvěr. V případě pochybností o správnosti informací získaných od spotřebitele je věřitel povinen tyto informace dále prověřit, a to především doložením potřebných podkladů od spotřebitele, nahlédnutím do dlužnických databází apod.

Je zákonnou povinností věřitele takto získané informace shromáždit, vyhodnotit jejich dostatečnost a rozhodnout, zda a které informace je nezbytné dále ověřovat, popř. jejich znalost prohlubovat. Povinností věřitele je mj. nahlédnout i do databází shromažďujících informace o již existujících úvěrových vztazích spotřebitele, pokud lze ze shromážděných informací usuzovat, že spotřebitel již byl nebo stále je v jiném úvěrovém vztahu.

Je-li věřitelem banka, je namístě, aby při zkoumání výdajů spotřebitele věřitel hodnotil i informace z databází shromažďujících informace o nebankovních úvěrových vztazích; nebankovní věřitel pak může informace o spotřebitelových bankovních úvěrech získat např. s pomocí spotřebitele. Za dostatečné se považují pouze takové informace o příjmech a výdajích spotřebitele, ze kterých je věřitel schopný získat objektivní obraz o jeho finanční situaci.

Schopnost spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr je třeba chápat jako situaci, kdy v závislosti na frekvenci splácení zbyde spotřebiteli v jeho osobním/domácím rozpočtu dostatek finančních prostředků na to, aby mohl za běžného chodu věcí bez obtíží splácet splátku úvěru v předpokládané výši. Proto věřitel musí mimo jiné analyzovat spotřebitelův osobní/domácí rozpočet, a to jak stranu příjmů, tak stranu výdajů, a to vždy ve vztahu ke konkrétnímu žadateli o úvěr a informacím o jeho konkrétních příjmech ze zaměstnanecké či jiné činnosti, nákladech na bydlení, dopravu, domácnost nebo nezaopatřené děti, jakož i o dalších pravidelných výdajích spotřebitele (např. splátkách jiných úvěrů).

Analýza pouze některé ze stran rozpočtu sama o sobě k posouzení úvěruschopnosti nepostačuje, neboť např. ze samotné informace o čistých měsíčních příjmech spotřebitele není možné říci, zda bude schopen k úhradě splátek, když nejsou současně známy jeho ostatní výdaje. Věřitel musí také zohlednit rodinné postavení spotřebitele, tedy zda vyživuje další osoby apod. při posouzení běžných nákladů na domácnost. Při analýze výdajů domácnosti je nutno brát v potaz i nepravidelné výdaje (např. v souvislosti se začátkem školního roku), a je vhodné ponechat určitou rezervu i na možné další neplánované výdaje (např. potřeba nákupu nového elektrického spotřebiče). Splátky spotřebitelského úvěru by

neměly být dopočítány jako přesný rozdíl mezi příjmy a výdaji spotřebitele, neboť v případě jakéhokoliv dalšího výdaje by bylo řádné splácení úvěru ohroženo.

V souvislosti s výše uvedeným finanční arbitr odkazuje, že česká právní úprava je řádnou transpozicí směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS (dále jen „Směrnice“) přijatou v režimu tzv. maximální harmonizace, když podle článku 8 odst. 1 Směrnice „[č]lenské státy zajistí, aby před uzavřením úvěrové smlouvy věřitel posoudil úvěruschopnost spotřebitele na základě dostatečných informací získaných případně od spotřebitele, a pokud je to nezbytné, na základě vyhledávání v příslušné databázi“.

Princip odpovědného úvěrování je přitom zakotven již v bodu 26 preambule Směrnice, podle kterého „[p]ředeevším na rozšiřujícím se úvěrovém trhu je důležité, aby se věřitelé nepouštěli do nezodpovědného půjčování ani neposkytovali úvěry bez předchozího posouzení úvěruschopnosti, a členské státy by měly vykonávat nezbytný dohled s cílem předejít takovému jednání, a měly by pro tyto případy stanovit nezbytné prostředky k sankcionování věřitelů“, kteří by měli mít „povinnost kontrolovat v jednotlivých případech úvěruschopnost spotřebitele“.

Směrnice posouzením úvěruschopnosti tedy rozumí kromě získání údajů od spotřebitele také ověření těchto údajů.

Těmto východiskům a cílům právní úpravy pak odpovídá i rozhodovací praxe Soudního dvora Evropské unie, který například v rozhodnutí ze dne 18. 12. 2014 ve věci C-449/13, CA Consumer Finance SA proti Ingrid Bakkaus, uzavřel, že „[p]ouhá ničím nepodložená prohlášení spotřebitele nemohou být sama o sobě kvalifikována jako dostatečná, nejsou-li podepřena žádnými doklady“, když dále je možné, „aby bylo posouzení úvěruschopnosti spotřebitele provedeno jen na základě informací uvedených spotřebitelem, za podmínky, že tyto informace budou dostatečné a jeho pouhá prohlášení budou podpořena doklady“.

Podle rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie ze dne 11. 1. 2024 ve věci C-755/22, Nárokuj s.r.o. proti EC Financial Services, a.s., pak současně platí, že „[i] v případě, že úvěrová smlouva uzavřená spotřebitelem byla v plném rozsahu splněna, aniž tento spotřebitel během tohoto plnění nebo v návaznosti na něj utrpěl škodlivé následky, platí, že – jak vyplývá z bodů 33 a 34 tohoto rozsudku – povinnost stanovená v článku 8 směrnice 2008/48 má za cíl nejen chránit spotřebitele před takovými riziky, ale také to, aby věřitelé jednali zodpovědně a úvěry nebyly poskytovány spotřebitelům, kteří nejsou úvěruschopní“, přičemž „porušení povinnosti věřitele spočívající v ověření úvěruschopnosti spotřebitele, stanovené tímto ustanovením, nemůže být zhojeno samotným úplným splněním úvěrové smlouvy. Skutečnost, že spotřebitel proti smlouvě v průběhu splácení nic nenamítal, je irelevantní“.

Samotný Soudní dvůr Evropské unie tedy nejen potvrdil, že poskytovatelé spotřebitelských úvěrů by se neměli spoléhat na pouhá prohlášení úvěrovaných spotřebitelů, ale současně vyložil, že posouzením úvěruschopnosti s odbornou péčí je třeba se zabývat, a případně dovodit zákonnou sankci, i tehdy, když spotřebitel úvěr řádně splatil, v průběhu jeho splácení ničeho nenamítal a neutrpěl žádnou škodu.

Odkázat lze rovněž i na rozhodovací praxi českých soudů, když například v rozhodnutí ze dne 1. 4. 2015, sp. zn. 1 As 30/2015, Nejvyšší správní soud dovodil, že § 9 odst. 1 zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o spotřebitelském úvěru 2010“) je třeba vykládat tak, že „[v]ěřitel musí náležitě pečlivě zjišťovat schopnost spotřebitele splácet úvěr a požadovat doklady k jeho tvrzení. Je také nutno dovodit, že věřitel by měl úvěruschopnost dlužníka aktivně zjišťovat a prověřovat, nikoliv se spokojit pouze s jeho ničím nedoloženými prohlášeními. (...) postup stěžovatelky, která posuzovala úvěruschopnost spotřebitele pouze na základě jejich ničím nedoložených prohlášení, byl v rozporu s požadavkem zjištění schopnosti spotřebitele splácet úvěr s odbornou péčí ve smyslu § 9 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru“. Nejvyšší správní soud dále dovodil, že „požadovanými doklady pro prokázání úvěruschopnosti spotřebitele mohou

být např. potvrzení o zaměstnání a příjmu, výplatní pásky, výpis z bankovního účtu žadatele a podobně. Nejednalo by se tedy o opakovaná prohlášení téhož obsahu, jak uvádí stěžovatelka, neboť ta by skutečně byla nadbytečná. Mělo by jít o doklady vydané spotřebiteli třetí stranou, které budou objektivně a věrohodně vypovídat o spotřebitelově schopnosti dostát svým závazkům ze smlouvy o úvěru“.

Nejvyšší správní soud rovněž dovodil, že „[z]ákon o spotřebitelském úvěru klade velký důraz na ochranu spotřebitelů před neodpovědným zadlužováním, které je v současnosti závažným společenským problémem, jehož řešení patrně nelze ponechat pouze na odpovědnosti samotných dlužníků. K řešení tohoto problému tak mají věřitelé přispět tím, že budou před uzavřením úvěrových smluv pečlivě zkoumat schopnost spotřebitele úvěr splácet a eliminovat tak možné tendence spotřebitelů zkreslovat své majetkové poměry ve snaze získat spotřebitelský úvěr, bez ohledu na předchozí uvážení o svých schopnostech jej splácet. Jedná se tedy o právní úpravu orientovanou na ochranu spotřebitele, jakožto slabší smluvní strany, která s sebou nese naopak větší zatížení povinnostmi na straně podnikatele – zde poskytovatele spotřebitelského úvěru“ (dále jen „Rozhodnutí NSS 2015“).

Se závěry Nejvyššího správního soudu se v rozhodnutí ze dne 25. 7. 2018, sp. zn. 33 Cdo 2178/2018, ztotožnil i Nejvyšší soud, když dovodil, že „[j]iž gramatickým a logickým výkladem § 9 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru lze dovodit, že dostatečnými nejsou míněny informace získané toliko od spotřebitele. Odborná péče předpokládá údaje, které dlužník věřiteli uvedl, ověřit, resp. objektivně podložit minimálně potvrzením zaměstnavatele dlužníka“, přičemž dále „[p]ovinnost posouzení úvěruschopnosti spotřebitele chrání nejen spotřebitele samého před negativními důsledky neschopnosti úvěr splácet, ale zprostředkovaně také společnost jako celek, neboť předchází negativním sociálním důsledkům předlužení a insolvence v podobě pádu spotřebitele a osob na něm závislých do veřejné sociální sítě, narušení rodinných a sociálních vztahů atd. V neposlední řadě chrání i pozici věřitelů samých, neboť odborné posouzení úvěruschopnosti spotřebitele při žádosti o další úvěr snižuje riziko věřitelů, kteří témuž spotřebiteli poskytli úvěry či jiné služby již dříve. Proto zákon, konkrétně zákon o spotřebitelském úvěru (jeho § 9 odst. 1) stanoví, že věřitel je povinen při posouzení úvěruschopnosti spotřebitele postupovat s odbornou péčí. Lze přisvědčit odvolacímu soudu, že věřitel nedostojí povinnosti stanovené mu zákonem o spotřebitelském úvěru, tedy nepostupuje s odbornou péčí při posouzení schopnosti spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr, vyjde-li z objektivně nedoloženého osobního prohlášení dlužníka o jeho osobních, výdělkových a majetkových poměrech. Na tom nic nemění, že dlužník není evidován v databázích dlužníků“ (dále jen „Rozhodnutí NS 2018“).

Také v rozhodnutí ze dne 20. 3. 2019, sp. zn. 33 Cdo 201/2018, Nejvyšší soud vyložil, že „[v]ěřitel nedostojí povinnosti stanovené mu zákonem o spotřebitelském úvěru, tedy nepostupuje s odbornou péčí při posouzení schopnosti spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr, vyjde-li z objektivně nedoloženého osobního prohlášení dlužníka o jeho osobních, výdělkových a majetkových poměrech. Na tom nic nemění, že dlužník není evidován v databázích dlužníků. Již gramatickým a logickým výkladem § 9 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru lze dovodit, že dostatečnými nejsou míněny informace získané toliko od spotřebitele. Odborná péče předpokládá údaje, které dlužník věřiteli uvedl, ověřit, resp. objektivně podložit. Nepochybně klíčová je i povinnost věřitele využívat veřejně dostupné informace, jakými jsou například státem publikované údaje o životním a existenčním minimu podle zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, a o průměrných výdajích obyvatelstva (databáze Českého statistického úřadu), a tyto porovnávat se známými nebo od spotřebitele zjištěnými (ne pouze tvrzenými) informacemi o jeho příjmech a výdajích“.

S odkazem na Rozhodnutí NSS 2015 a NS 2018 pak následně neplatnost úvěrové smlouvy dovozuje i Ústavní soud v rozhodnutí ze dne 26. 2. 2019, sp. zn. III. ÚS 4129/2018, když „poskytovatel úvěru, kdy dlužník je v postavení spotřebitele, má jednoznačnou povinnost prověřit spotřebitelovu schopnost plánovaný úvěr splatit. Uložením a řádným splněním této povinnosti přitom není chráněn - jak plyne z výše uvedené judikatury - jen samotný dlužník

(spotřebitel) a věřitel jako poskytovatel úvěru, ale také v širším pojetí sama společnost jako taková“.

Přestože Nejvyšší správní soud, Nejvyšší soud i Ústavní soud ve shora citovaných rozhodnutích danou otázku posuzovaly z pohledu právní úpravy platné před nabytím účinnosti zákona o spotřebitelském úvěru 2016, konkrétně podle § 9 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru 2010, lze bez dalších pochybností uvedené závěry vztáhnout i na úpravu podle zákona o spotřebitelském úvěru 2016, konkrétně na § 86 odst. 1 ve spojení s § 75 zákona o spotřebitelském úvěru 2016.

To ostatně potvrdil ve svém rozhodnutí ze dne 31. 1. 2024 ve věci 6 As 8/2023 i Nejvyšší správní soud, který vyložil, že „[j]ak účel právní úpravy, tak požadavek odborné péče poskytovatele úvěru zůstal zachován, Nejvyšší správní soud tedy nesdílí náhled žalobkyně, že neobstojí závěr obsažený v rozsudku Nejvyššího správního soudu č. j. 1 As 30/2015-39, podle něž posouzení úvěruschopnosti spotřebitele pouze na základě jeho ničím nedoložených prohlášení, je v rozporu s požadavkem odborné péče. Tento názor potvrzuje i nálezný Ústavního soudu ze dne 26. 2. 2019, sp. zn. III. ÚS 4129/18, v němž Ústavní soud právě ve vztahu k povinnosti poskytovatele úvěru posuzovat úvěruschopnost spotřebitele dle § 9 zákona č. 145/2010 Sb. a § 86 zákona o spotřebitelském úvěru konstatoval, že právní úprava se nezměnila“.

Pokud pak poskytovatel spotřebitelského úvěru poruší svoji povinnost posoudit s odbornou péčí úvěruschopnost spotřebitele, podle § 87 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru 2016 „[j]e smlouva neplatná“.

7.5. Posouzení úvěruschopnosti Navrhovatele před uzavřením Smlouvy o úvěru

Finanční arbitr z podkladů předložených Institucí zjistil, že podle dokumentu označeného jako „Výpis o posouzení úvěruschopnosti u společnosti FlexiFin, s.r.o.“ ke Smlouvě o úvěru je „Celkový počet členů ve společné hospodařící domácnosti: sám/sama“, „Počet členů ve společné hospodařící domácnosti s příjmem: 1“, „Výše pravidelných měsíčních výdajů na půjčky: 5000 Kč“, „Výše pravidelných měsíčních výdajů na bydlení: 15500 Kč“, „Další nezbytné výdaje: Kč“, „Ostatní zbytné výdaje: 10000 Kč“, „Výše ověřeného čistého měsíčního příjmu: 126250“, „Výše čistého měsíčního příjmu uvedeného spotřebitelem: 50000“, „Počet nepracujících členů ve společné hospodařící domácnosti:“, „Rezerva pro výdaje: 500“, „Vypočítané minimální výdaje: 15360“, „Disponibilní příjem: 29000“, „Posouzení úvěruschopnosti: úspěšné“.

Instituce tvrdí, že při výpočtu minimálních výdajů Navrhovatele vycházela ze vzorce „ŽM pro jednotlivce + deklarované výdaje / 2“, když vždy dospěla k částce 15.360 Kč.

Finanční arbitr z výpisu z účtu č. ■ (dále jen „Účet“) za období od 1. 7. 2023 do 30. 9. 2023 (dále jen „Výpis z účtu“) zjistil, že na Účet bylo v červenci 2023 připsáno 109.510,36 Kč a odepsáno 109.271 Kč, v srpnu 2023 připsáno 62.201 Kč a odepsáno 69.160,94 Kč a v září 2023 bylo připsáno 130.650 Kč a odepsáno 131.512,04 Kč.

Instituce tvrdí, že Navrhovatel v žádosti o poskytnutí úvěru uvedl jako své měsíční příjmy částku ve výši 50.000 Kč, když „Společnost vybrala konkrétní příjmové transakce Navrhovatele, které ve svém souhrnu převyšují tuto částku, a to významně“. Instituce tvrdí, že výši ověřeného čistého příjmu ověřila platbami ve výši 126.250 Kč z Výpisu z účtu od ■ (platba dne 19. 9. 2023 ve výši 1.000 Kč a platba dne 29. 9. 2023 ve výši 1.500 Kč), ■ (platba dne 1. 9. 2023 ve výši 10.000 Kč, platba dne 6. 9. 2023 ve výši 2.500 Kč, platba dne 11. 9. 2023 ve výši 4.200 Kč, platba dne 19. 9. 2023 ve výši 2.500 Kč, platba dne 22. 9. 2023 ve výši 5.000 Kč a platba dne 27. 9. 2023 ve výši 25.000 Kč) a ■ (platba dne 1. 9. 2023 ve výši 20.300 Kč, platba dne 9. 9. 2023 ve výši 38.500 Kč a platba dne 13. 9. 2023 ve výši 15.750 Kč).

Z Výpisu z účtu zjistil finanční arbitr, že příjem od Institucí označených osob (■, ■ a ■) dosahoval v červenci 2023 částku 62.800 Kč a v srpnu 2023 částku 43.300 Kč. Finanční

arbitr však nezjistil, zda Instituce ověřila stálost pracovního poměru Navrhovatele a jeho pravidelný příjem, když ten se každý měsíc měnil.

Instituce finančnímu arbitrovi přeložila sumáře z odpovědi z NRKI k osobě Navrhovatele ze dne 21. 10. 2023, ze kterého finanční arbitr zjistil, že Navrhovatel měl v době pořízení výpisu celkem jednu ukončenou smlouvu s nesplátkovým produktem, dvě zamítnuté žádosti o splátkové produkty, tři odvolané žádosti o splátkové produkty, tři ukončené smlouvy o splátkových produktech a jednu rozpracovanou žádost o karetní produkty.

Instituce nepředložila žádné podklady vyjma sumářů z odpovědi úvěrového registru NRKI, kterými by dokládala, že si jakkoli ověřovala výdajovou stránku rozpočtu Navrhovatele, např. jak ověřila Navrhovatelem deklarované náklady na bydlení, další nezbytné výdaje a ostatní zbytné výdaje v době sjednávání závazků ze Smlouvy o úvěru nebo jak ověřila, že výdaje Navrhovatele v době sjednávání závazků ze Smlouvy o úvěru odpovídají vypočtené částce 15.360 Kč.

Vycházela-li Instituce při stanovení vypočtených výdajů Navrhovatele z částky životního minima, pak tato částka nijak nereflexuje, ani nemůže, konkrétní situaci a výdaje Navrhovatele.

Životní minimum představuje podle § 1 odst. 1 zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů, „*minimální hranici peněžních příjmů fyzických osob k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb*“. Hodnoty stanovené nařízením vlády č. 61/2020 Sb., o zvýšení částek životního minima a existenčního minima, a nařízením vlády č. 75/2022 Sb., o zvýšení částek životního minima a existenčního minima, slouží k výpočtu příslušných dávek představujících minimum příjmů tak, aby dotčené osoby mohly pokrýt své nezbytné výdaje, tyto hodnoty však nevyjadřují reálné výdaje konkrétního spotřebitele. Obdobně ani statistické údaje nevyjadřují reálné výdaje konkrétního spotřebitele.

Finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2024 v rozhodnutí sp. zn. 33 Cdo 656/2024, že „*[d]ovodil-li totiž odvolací soud, že k řádnému posouzení úvěruschopnosti žalované stačí data z interních systémů SOLUS a BRKI a údaje o částkách životního minima (...) nelze než dospět k závěru, že se odvolací soud dostatečně nezabýval úvěruschopností žalované, nepřihlédl-li k jejím faktickým (nikoliv fiktivním) pravidelným měsíčním výdajům, jak je dovozoval, z publikovaných údajů o životním minimu*“.

Postup Instituce, kdy při posouzení úvěruschopnosti nijak řádně neověřila aktuální výdaje Navrhovatele před uzavřením Smlouvy o úvěru, když vycházela z tvrzení Navrhovatele o jeho výdajích, nemůže finanční arbitr nejen v projednávaném případě, ale i obecně považovat za postup splňující kritéria odborné péče, protože ze strany Instituce jako úvěrového věřitele nedošlo ke splnění povinnosti objektivně získat všechny informace potřebné pro zhodnocení finanční situace Navrhovatele jako spotřebitele a s odbornou péčí tak posoudit, zda je schopen řádně úvěr splácet bez negativních zásahů do jeho majetkových a společenských poměrů.

Instituce nedoložila, že by zjišťovala a ověřovala pravidelné výdaje Navrhovatele, když se spokojila s nepodloženými tvrzeními Navrhovatele o výši jeho výdajů na bydlení a na pokrytí životních nákladů. Současně Instituce nedoložila, že by ověřila stálost a výši příjmu Navrhovatele.

Finanční arbitr dovozuje, že Instituce před uzavřením Smlouvy o úvěru neposoudila s odbornou péčí úvěruschopnost Navrhovatele ve smyslu § 86 odst. 1 ve spojení s § 75 zákona o spotřebitelském úvěru 2016.

7.6. *Následky neposouzení úvěruschopnosti obecně*

Zákon o spotřebitelském úvěru 2016 v § 87 odst. 1 stanoví, že „*[p]oskytne-li poskytovatel spotřebiteli spotřebitelský úvěr v rozporu s § 86 odst. 1 větou druhou, je smlouva neplatná*“.

Soud k neplatnosti přihlédne i bez návrhu. Spotřebitel je povinen vrátit poskytnutou jistinu spotřebitelského úvěru v době přiměřené jeho možností“.

Finanční arbitr tedy dovozuje, že je-li porušena povinnost podle § 86 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru 2016, pak je smlouva o spotřebitelském úvěru absolutně neplatná.

Finanční arbitr musí posouzení úvěruschopnosti Navrhovatele před uzavřením Smlouvy o úvěru ze strany Instituce posoudit v souladu s § 87 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru 2016 z úřední povinnosti, neobstojí proto námitka Instituce, že Navrhovatel nekonkretizoval porušení této povinnosti, ani že svou úvěruschopnost nezpochybnil či nepopřel.

Podle § 2991 odst. 1 občanského zákoníku platí, že „[k]do se na úkor jiného bez spravedlivého důvodu obohatí, musí ochuzenému vydat, oč se obohatil“ a současně podle § 2993 téhož zákona platí, že „[p]lnila-li strana, aniž tu byl platný závazek, má právo na vrácení toho, co plnila. Plnily-li obě strany, může každá ze stran požadovat, aby jí druhá strana vydala, co získala; právo druhé strany namítnout vzájemné plnění tím není dotčeno. To platí i v případě, byl-li závazek zrušen“.

7.7. Následky neposouzení úvěruschopnosti Navrhovatele

Plnění z neplatné Smlouvy o úvěru, které si Navrhovatel s Institucí mezi sebou poskytli, představují plnění bez právního důvodu, přičemž taková plnění jsou bezdůvodným obohacením ve smyslu § 2991 odst. 2 občanského zákoníku, které jsou si smluvní strany povinny podle § 2993 téhož zákona vzájemně vydat.

Co se týče zúčtování vzájemných plnění z neplatné smlouvy, provedl finanční arbitr jejich vzájemné zúčtování. V této souvislosti finanční arbitr odkazuje například na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 30. 4. 2009, sp. zn. 23 Cdo 3008/2007, že „[b]yla-li obě plnění, která si účastníci neplatné smlouvy navzájem poskytli, peněžitá, provede soud vzájemné zúčtování obou neoprávněných majetkových prospěchů (v dnešní terminologii bezdůvodného obohacení) a k takovému postupu není třeba ani vzájemné žaloby ani projevu směřujícího k započtení. Jestliže tedy jde o vrácení vzájemných peněžitých plnění z neplatné smlouvy, je třeba po vzájemném zúčtování těchto plnění uložit plnění rozdílu jednomu z účastníků“.

Po zúčtování vzájemných nároků Navrhovatele a Instituce na vydání bezdůvodného obohacení ze Smlouvy o úvěru finanční arbitr zjistil, že bezdůvodné obohacení na straně Instituce převyšuje bezdůvodné obohacení Navrhovatele o částku 2.946,05 Kč odpovídající rozdílu mezi výší čerpané jistiny a součtem Navrhovatelem uhrazených plateb a tuto částku je povinna Navrhovateli vydat.

7.8. Úrok z prodlení z částky bezdůvodného obohacení

Podle § 1970 občanského zákoníku platí, „[p]o dlužníkovi, který je v prodlení se splácením peněžitého dluhu, může věřitel, který řádně splnil své smluvní a zákonné povinnosti, požadovat zaplacení úroku z prodlení, ledaže dlužník není za prodlení odpovědný. Výši úroku z prodlení stanoví vláda nařízením; neujedná-li strany výši úroku z prodlení, považuje se za ujednanou výše takto stanovená“.

Podle § 1958 odst. 2 občanského zákoníku platí, že „[n]eujedná-li strany, kdy má dlužník splnit dluh, může věřitel požadovat plnění ihned a dlužník je poté povinen splnit bez zbytečného odkladu“.

Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 29. 3. 2001, sp. zn. 25 Cdo 2895/99, dovodil, že „[b]ezdůvodné obohacení tedy představuje závazkový právní vztah, z něž pohledávka vzniká tomu, na jehož úkor se jiný bezdůvodně obohatil, a dluh tomu, kdo obohacení získal. Jestliže tento dluh (povinnost vydat bezdůvodné obohacení) nespočívá v povinnosti vydat věc, nýbrž v povinnosti platební, je nepochybné, že jde o dluh peněžitý, s jehož řádným a

včasným nesplněním spojuje ustanovení § 517 obč. zák. nepříznivý důsledek vzniku prodlení na straně dlužníka s právem věřitele požadovat vedle plnění i úroky z prodlení.“

K otázce splatnosti bezdůvodného obohacení Nejvyšší soud ustáleně vykládá, že *„bezdůvodné obohacení představuje závazkový právní vztah, z něž pohledávka vzniká tomu, na jehož úkor se jiný bezdůvodně obohatil, a dluh tomu, kdo obohacení získal, přičemž bezdůvodné obohacení patří mezi nároky, u nichž není zákonnou úpravou stanovena splatnost pohledávek vzniklých z tohoto právního titulu, doba plnění je u nich obvykle vázána na výzvu věřitele podle § 563 obč. zák., teprve výzvou k plnění se dluh stává splatným a dlužník je povinen splnit dluh prvního dne poté, kdy byl o plnění věřitelem požádán.“* (viz například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 4. 2010, sp. zn. 28 Cdo 4260/2009).

Nárok na úrok z prodlení tedy vznikne i v případě prodlení s vydáním bezdůvodného obohacení. Splatnost bezdůvodného obohacení je vázána na výzvu Navrhovatele k jeho plnění, resp. na lhůtu za tímto účelem Navrhovatelem stanovenou.

Finanční arbitr zjistil, že Navrhovatel vyzval Instituci ve výzvě k nápravě ze dne 22. 12. 2023 dále jen „Výzva“) k vydání bezdůvodného obohacení ve výši 1.631 Kč, když Výzvu Instituci odeslal prostřednictvím datové schránky dne 22. 12. 2023 a Instituce Výzvu obdržela dne téhož dne. Navrhovatel ve Výzvě stanovil Instituci lhůtu pro vydání bezdůvodného obohacení 7 kalendářních dnů ode dne odeslání Výzvy.

Výzva Navrhovatele k vydání bezdůvodného obohacení je adresným právním jednáním ve smyslu § 570 odst. 1 občanského zákoníku, podle kterého platí, že *„[p]rávní jednání působí vůči nepřítomné osobě od okamžiku, kdy jí projev vůle dojde; zmaří-li vědomě druhá strana dojití, platí, že řádně došlo.“*

Účinky Výzvy (tj. splatnost bezdůvodného obohacení a prodlení s jeho vydáním) tedy mohly nastat až doručením do sféry Instituce.

Navrhovatel tak ve Výzvě stanovil počátek běhu lhůty k vydání bezdůvodného obohacení bez ohledu na to, zda Výzva došla do sféry Instituce. K takto stanovené lhůtě by finanční arbitr nemohl bez jejího doručení adresátovi vůbec přihlídnout, a finančnímu arbitrovi by nezbylo než Výzvu posoudit jako výzvu k plnění ve smyslu § 1958 odst. 2 občanského zákoníku, tj. k plnění bez zbytečného odkladu od doručení Výzvy.

Pokud jde o lhůtu k plnění stanovenou bez zbytečného odkladu, k tomuto finanční arbitr odkazuje na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2023, sp. zn. 31 Cdo 3125/2022, ve kterém tento soud dovodil, že *„[k] časovému určení lhůty „bez zbytečného odkladu“ lze i s využitím dosavadní judikatury (Nejvyššího soudu, Ústavního soudu a Nejvyššího správního soudu) k výkladu tohoto pojmu v ustanoveních ObčZ 1964 a ObchZ uzavřít, že jde o velmi krátkou lhůtu, již je míněno bezodkladné, neprodlené, bezprostřední či okamžité jednání směřující ke splnění povinnosti či k učinění právního úkonu či jiného projevu vůle, přičemž doba trvání lhůty bude záviset na okolnostech konkrétního případu. V každém konkrétním případě je třeba vždy zkoumat, zda dlužník bezodkladně využil všechny možnosti pro splnění této povinnosti, případně jaké skutečnosti mu v tom bránily. Zásadně jde o lhůtu v řádu dnů, maximálně týdnů, v co nejkratším časovém úseku, přičemž v praxi je nutno tento pojem vykládat podle konkrétních okolností případu v závislosti na účelu, který chce zákonodárce konkrétním ustanovením za pomoci takto určené lhůty dosáhnout.“*

Finanční arbitr však nemůže odhlédnout od skutečnosti, že v posuzovaném případě byla Výzva Instituci doručena v průběhu Navrhovatelem stanovené lhůty a s ohledem na způsob doručení prostřednictvím systému datových schránek měla Instituce k dispozici i informaci o tom, kdy jí byla Výzva odeslána. Navrhovatel poskytl Instituci k vydání bezdůvodného obohacení ze Smluv o úvěru lhůtu delší (7 dní od odeslání Výzvy, tj. do dne 29. 12. 2023), která zákonnou lhůtu (bez zbytečného odkladu) přesahuje. Instituce proto mohla oprávněně

očekávat, že se na tuto lhůtu může spoléhat a že se do konce této lhůty nemůže dostat do prodlení. Uvedené platí i přesto, že Instituce ve stanovené lhůtě neplnila.

Ke shodným závěrům pak dospěl i Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 14. 4. 2004, sp. zn. 32 Odo 978/2003, nebo v rozhodnutí ze dne 7. 9. 2005, sp. zn. 32 Odo 215/2005, když za účinnosti zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, dovodil, že „[o]becně vzato, obdobně jako doručení žaloby by mohlo být i doručení podání žalovaného obsahujícího kompenzační námitku považováno za doručení výzvy k plnění peněžitého závazku dlužníkovi podle § 340 odst. 2 obchodního zákoníku (dále též jen „obch. zák.“), podle něhož není-li doba plnění ve smlouvě určena, je věřitel oprávněn požadovat plnění závazku ihned po uzavření smlouvy a dlužník je povinen závazek splnit bez zbytečného odkladu po té, kdy byl věřitelem o plnění požádán. Toto pravidlo platí pro všechny obchodní závazky, tedy i pro ty, které nevznikly ze smlouvy; typicky jde o závazky z porušení práva. Z uvedeného ustanovení vyplývá, že pokud není doba plnění (splatnost) určena smlouvou a smlouva ani nestanoví postup a způsob jejího určení, vyvolá ji věřitel tím, že plnění požaduje a dlužník je pak povinen plnit bez zbytečného odkladu po té, kdy byl věřitelem o plnění požádán. Věřitel, který požaduje plnění, může současně uvést ve své výzvě určitou dobu, pozdější než jaká by odpovídala lhůtě bez zbytečného odkladu, popřípadě stanovit pro splnění určitou lhůtu. Dlužník v takovém případě nebude v prodlení, když splní v udané době, popřípadě do konce dané lhůty.“ Citované rozhodnutí lze vztáhnout i na současnou právní úpravu v poměrech občanského zákoníku.

Finanční arbitr proto dovozuje, že Instituci uplynula lhůta k vydání bezdůvodného obohacení v pátek 29. 12. 2023. Protože Instituce dne 29. 12. 2023 bezdůvodné obohacení Navrhovateli nevydala, dostala se následující den, tj. 30. 12. 2023, do prodlení s jeho vydáním.

Výši úroku z prodlení stanoví nařízení vlády České republiky č. 351/2013 Sb., kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku a veřejných rejstříků právnických a fyzických osob, v § 2, podle kterého „[v]ýše úroku z prodlení odpovídá ročně výši repo sazby stanovené Českou národní bankou pro první den kalendářního pololetí, v němž došlo k prodlení, zvýšené o 8 procentních bodů“.

Repo sazba vyhlášená Českou národní bankou ke dni 30. 12. 2023 (resp. ke dni 23. 6. 2022, kdy byla vyhlášena její poslední změna) činila 7 % p. a. (zdroj: [Jak se vyvíjela dvoutýdenní repo sazba ČNB? - Česká národní banka \(cnb.cz\)](#)).

Finanční arbitr proto přiznal Navrhovateli i úrok z prodlení z částky 1.631 Kč ve výši 15 % p. a. od 30. 12. 2023 do zaplacení.

Pro úplnost, protože Navrhovatel vyzval Instituci k plnění pouze co do částky 1.631 Kč, finanční arbitr přiznává Navrhovateli úrok z prodlení pouze z této částky, když současně rozhodl o vydání bezdůvodného obohacení Instituce ze Smlouvy o úvěru v plné výši, a to v souladu s § 12 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi, podle kterého „Arbitr není vázán návrhem“, i s ohledem na skutečnost, že finanční arbitr má vypořádat nároky stran sporu úplně, a dbát, aby stranám nevznikaly zbytečné náklady (srovnej § 6 odst. 2 správního řádu).

8. K výroku nálezů

Finanční arbitr na základě shromážděných podkladů a po jejich pečlivém právním posouzení nezjistil, že by Instituce řádně splnila povinnost vyplývající z § 86 odst. 1 ve spojení s § 75 zákona o spotřebitelském úvěru 2016, protože v rozporu se zákonem uzavřela s Navrhovatelem Smlouvu o úvěru a následně Navrhovateli poskytla na základě této

smlouvy spotřebitelský úvěr, aniž by bylo zřejmé, zda Navrhovatel bude schopen úvěr ze Smlouvy o úvěru splatit.

V důsledku neposouzení schopnosti Navrhovatele splácet úvěr s odbornou péčí je Smlouva o úvěru absolutně neplatná a smluvní strany jsou povinny si vydat bezdůvodné obohacení, které na základě neplatné Smlouvy o úvěru získaly.

Protože Navrhovatel uhradil na Smlouvu o úvěru více, než kolik z této smlouvy obdržel od Instituce, uložil finanční arbitr ve výroku I. tohoto nálezu povinnost Instituci vydat Navrhovateli bezdůvodné obohacení ve výši 2.946,05 Kč, a to včetně zákonného úroku z prodlení z části bezdůvodného obohacení, k jehož vydání Navrhovatel Instituci vyzval.

Finanční arbitr nedovodil, že by určení neplatnosti Smlouvy o úvěru bylo nezbytné k uplatnění práv Navrhovatele, když otázka neplatnosti Smlouvy o úvěru je předběžnou otázkou k posouzení nároku Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení z této smlouvy, a proto finanční arbitr ve zbývajících částech návrhu Navrhovatele zamítl, jak je uvedeno ve výroku II. tohoto nálezu.

Protože finanční arbitr v nálezu částečně vyhověl návrhu Navrhovatele, musí Instituci uložit podle § 17a zákona o finančním arbitrovi sankci ve výši 15.000 Kč. Sankce je příjmem státního rozpočtu a Instituce je povinná ji zaplatit ve lhůtě a způsobem uvedeným ve výroku III. tohoto nálezu.

Na základě všech výše uvedených skutečností rozhodl finanční arbitr tak, jak je uvedeno ve výroku tohoto nálezu.

Poučení:

Proti tomuto nálezu lze podle § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi do 15 dnů od jeho doručení podat písemně odůvodněné námitky k finančnímu arbitrovi. Práva podat námitky se lze vzdát. Včas podané námitky mají odkladný účinek.

Podle § 17 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, nález, který již nelze napadnout námitkami, je v právní moci.

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitr

Doručuje se
Navrhovatel – datová schránka zástupce qxcg5s7
Instituce – datová schránka 3pgecip

